

Slovenski Tednik.

Politični in gospodarski list za kmetško ljudstvo.

Izhaja vsak petek.

List velja za celo leto 2 gld. 80 kr., za pol leta
1 gld. 40 kr. — Posamezni list velja 6 soldov.

Uredništvo in opravništvo lista je v „Narodni tis-
karni“ v Tavčarjevi hiši „Hotel Europa.“

Domače stvari.

— (Iz Gomilске) pri Vranskem se nam piše: Letni časi, vreme in ljudje se vedno spreminjajo. — Imeli smo pri nas pretečene tedne blizu 8 palcev na debelo snega in ob enem tako hudo stiskajoči mraz, da celo mlinarji niso mleti mogli, česar starši ljudje v takem času ne vedo se spominjati. A nastopilo je toplo južno vreme in uže zdaj, ko te vrste pišem nij duha ni sluha prejšnje hude zime in imamo zopet kopno zemljo.

Še huje pa, ko bivši mraz, nas stiska pomanjkanje tako potrebnega denarja. Od kod ga dobiti? Zaslužka nij, in cena kmet-skih pridelkov čem dalje, tem nižje pada. Potrebne reči morajo biti, in davek se mora, če ravno teško, vendar le na tanko plačati. — Če pa davek plačujemo, hočemo pa tudi nam odmerjene pravice in spolnjenje naših želj terjati. Kmet rad plačuje davek, ker vé, da brez njega človeško društvo in državne naprave obstati ne morejo in ker brez davkov nikakor biti ne moremo.

A to nas žali in še zelo žali, ker vemo, da precej mnogo svote v šolski zaklad plačujemo, a od višjih šolskih oblastnij pa se nam vedno le nasproti našim željam ravna.

Okrajni šolski svet na Vranskem z nami v resnici tako ravna, kakor huda mačeha s svojim pasterkom. Vrival nam je pred dvema leti gospoda Stvarnika za začasnega učitelja, kojega je gospod šolski nadzornik Kapun poprej tudi silno grajal in ga nam kot nesposobnega starokopitneža naslikal in ga nam je v resnici tudi tako po zasluženju

grajal. Pa sedaj ravno tako za njega maramo, kot za lanski minoli sneg. — Služba učiteljska je bila zopet razpisana in kljubu še treh drugih bolj sposobnih učiteljev je okrajni šolski svet na Vranskem v svoji seji dne 19. novembra nam v naše malo veselje zopet omenjenega učitelja imenoval in umestil. Kako da se je to zgodilo, se nam zdi nekako čudno. — Da pa resnično biti more, je verjetno, ker se gospod Stvarnik sam okolo hvali, da je uže definitivno postavljen. — Žali naš, da nam okrajno šolsko svetovalstvo tako zelo nasprotuje, ker dobre tri četrtine Gomilčanov za g. St. ne mara, akoravno je nekaj nalašč naprošenih tisti dan pri okrajnih šolskih svetovalcih moledovalo, da je cela šolska občina in krajni šolski svet na njihovi strani, kar pa gotovo — nij! Če je tedaj res, da okrajni šolski svet more željam krajnih šolskih svetov in šolskih občin ustrezati, tako hoče prihodnjič ogromna večina tukajšne občine na dotičnem mestu za tukajšno odpravo onega g. učitelja St. se potruditi, gospoda šolskega nadzornika Kapuna pa prav lepo prositi, se bolj značajno obnašati in ne poprej grajane osebe sam zopet priporočevati in usiljevati nam v nezadovoljnost sam sebi pa v sramoto, — čeravno je poprej rekel: tistega vam hočemo dati, kojega si boste sami izvolili. A zdaj — zdaj pa je ravno vse nasproti. Faktum je — ter vsi ljudje se čudno spreminjajo.

— (Iz Maribora) se nam piše 1. dec. :
(Mestne volitve. — Naša čitalnica.)
Nek vaš dopisnik od tukaj vam je poslal za

zadnje nedelje dopis, v katerem proglašajo kandidate za mestni zbor, kakor so jih baje eni sestavili. Naši Nemci in nemškutarji so močno segali po dotični številki „Slovenskega Naroda“ in „pnhštaborali“ so kandidate kakor znajo. Po nedolžnem so marsikaterega naših prvakov sodili, da je listo sestavil, kar nij res, kakor veste. Vsi pa priznajo, da je kandidatna listina izvrstno sestavljena, da Maribor nema boljših mož, katerim bi mogel svojo osodo zaupati. Zato bodo tudi razen kacih treh, o katerih je gotovo tudi vaš dopisnik uže prej vedel, da jih voliti tu nij mogoče, da si so kapacite, vsi drugi tudi voljeni, če mesto tudi neče širokoustnežem svoje osode v roke dajati.

Pred enim tednom smo v naši čitalnici zborovali. Ker je udeleževanje čitalnice slabo, čul se je predlog naj čitalnica neha. Dr. Dominkuš, povsod prvi, kjer gre varovati in pospeševati narodne interese, bil je proti temu in je nasvetoval, naj se naša čitalnica preorganizira, zlasti bode s tem ude vabila, da osnuje pevsko društvo. Ta nasvet je bil sprejet in da je bila misel zdrava, kaže to, da je precej oglasilo se 15 pevcev. A žalibog zdaj nam manjka pevovodje, ker gosp. Miklošič pravi, da zarad obilega posla ne more pevovodja biti. Bojimo se torej, da bode dobra misel zopet zaspala. — Vsakako je treba, da se v tem kaj stori, da vendar ne pridemo, ob to društvo, ki ima še kapitala 600 gld., torej ne hira iz denarnih slabostij. Naj bi se vendar naša odrasla narodna mladina, ki jo je v Mariboru dovelj, na noge postavila.

— (Proti sodniji) na Krškem se pritožuje v graškem javnem listu advokat dr. Kozjek, da je strašno počasna in nedelavna na škodo občinstva, ki pravice išče.

— (Imenovanja.) Adjunkt A. Šalomon iz Maribora pride v Gornjigrad za sodnika, adjunkt Leopold Ledenež iz Celja v Konjice za sodnika. — Kasir Lorenz Škofic je imenovan za kontrolorja pri ljubljanski c. kr. deželni izplačevalnici.

— (Sad stare šole.) Piše se nam iz slov. Štajerja: Krajni naš šolski svet je pos-

lal kmetu v P. slovenski poziv, da naj svoje 4 otroke v šolo pošlje. Drugi dan dobi učitelj listek nazaj, na katerem je zapisano tako-le: „Erwolgeporen här Schul., Lehrer: ich bitte ich bitte ich werde Meine Kinder schon in Schul Schickem, wen sie den aszuk haben. And. S“.

— (Poboj.) V noči mej 22. in 23. nov. je napadel J. Koprivec, sin hišnega posestnika v Pijavi gorici pod Ljubljano 52letnega gostača J. Viranta pred hišnimi durmi z polenom, ter ga teško ranil, da se je takoj zgrudil na tla. Uzrok tega napada nij še znan. Zločinca so izročili sodniji. O ozdravljenji Virantovem se dvomi.

— (Iz Slovenjgradca) se „Gosp.“ poroča: V četrtek 26. nov. gre 18letni sin nekega kočarja iz šentpeterske fare v Dravberg po soli. Ves dan ga je neka posebna srditost grabila, pa nihče nij vedel, zakaj. Srdit gre od hiše in spotoma nikoga ne pogleda in ne ogovori. Na potu proti Mispeku ga sreča 9leten fant, ki je v težkih cokljah copotal za drugim v škornjih hitreje tekočim fantom. Bila sta Mispekova pastirja. Ravno ko cokljareček žolčnatega potnika sreča, zavpije na tovariša v škornjicah „Ti tere, ti lahko tako naglo hodiš, ko imaš škornje!“ Čmerni, 18letni teleban misle, da dečko njega za terca ima (terc je tukaj kakor butec), mahne fantiča s svojo teško palico po glavi, da se ta kar na tla zavalil, potem ga še dvakrat udari in z nogama peha. — V tem prihiteli nekoliko ljudij, ki divjaka pretepati začno, ta se jim pa zmuzne. Fantek je v nekoliko urah umrl, morilec so pa žandarji na potu iz Dravberga prijeli in v Slovenjgradec prignali.

— (Na smrt obsojen.) Pred celjskimi porotniki se je 29. nov. obravnaval sledeči slučaj: Valentin Goleš, 28letni krojaški pomagač, iz Zaloga, dozvedevši, ka njegova ljubica, krasna rumenolasa Marjeta Vodušková iz Vrhovelj zdaj zanj ne mara več, ker je očetova volja, da poda roko premožnemu posestniku Guzaju, reče: ali moja, ali nobenega. Krasna Marjetica včasi sama nij vedela, kdo je pravi njen, Goleš

ali premožni Guzaj. Ljubil je krojač lepo Marjetico cela 4. leta, toda trpeti nij mogel, da jo hoče imeti tudi Guzaj, ki je sè evenkom oglušil srce Marjetice in njenega očeta. Zatorej je Goleš mislil vedno na maščevanje. Na večer 6. sept. t. l. pili so v gostilnici K. Romiča pri sv. Ilnu, Marjetica Voduškova, brat njen, Miha in bodočni ženin — Guzaj. Ko Goleš to izve, hotel je za njimi toda gre raje vzemši soboj britvo v neko drugo krčmo, ka bi videl bolje kdaj se vrne Marjetica domov. Slednja res pride pozneje sama s svojo prijateljico Ano Gorjančevo po stezi. Goleš jej zaskoči pot, spodi prijateljico njeno stran, zgrabi Marjetico Voduškovo, ter jo podere na tla. Naglo izvleče britvo iz žepa ter jej prereže vse žile na vratu, da je v malo minutah na to umrla na izgubi krvi. — Zaradi tega zločina stal je torej 28. m. m. Goleš v Celji pred porotno sodnijo, katerej je predsedal c. kr. vrhni svétnik deželne sodnije dr. Martinak, tožbo je zastopal državni pravdnik Duller, zagovornik ex offio dr. Prus iz Konjic. Zatoženec je tajil premišljeni umor nego jej je hotel zaradi njene nezvestobe le nos odrezati, da bi potem za njo nikdo nemaral. Ali priče so potrdile, da je Goleš čestokrat se izrazil, da svojo ljubico spravi iz tega sveta. Še ko je ona na „parah“ ležala kričal je skozi okno v sobo: „Ta baba me zdaj več ne bode imela za norca“. Porotniki so po svojem predsedniku dr. Gregoriču iz Ptujia izrekli, da je Goleš kriv umora. Sodnija ga je tedaj obsodila k smrti na vešala. V enem tednu je to tretja obsodba k smrti pred celjsko poroto!

— (Sin išče svoje starše.) Janez Zanelli je bil šest tednov star iz tržaške bolnišnice v Jančeje pri Litiji prinešen, in je do ednajstega leta tamkaj bival, a potem je popotoval. Zdaj želi poznati svojo mater ali očeta, zato ker je prišel do velicega premoženja, in želi da bi njegov rod bil dedič potem in bi užival. Kdor je v rodu gori imenovanemu, naj se oglasi pri gospodu J. Gulču v Sezani.

— (Utonil) je 2. decembra — kakor se nam piše — v Skopnem na Krasu po

nesreči jako priden kmet. — Še kasno v noč istega večera je repo ribal — potem šel k sosedu, ki je žganje žgal, — a vrnivši se od tega soseda v temni noči domov, zaide v bližnjo lužo, kjer je bil po dveh dnevnem iskanju najden.

— (Teran kraški) se dobi letos — kakor se nam iz Koprive na Krasu piše — prav po nizki ceni. — Najboljše vrste kvinč 60 bokalov — 16 do 17 glđ.

— (Umrlo) je meseca novembra v Ljubljani 81 osob, mej njimi 46 moškega in 35 ženskega spola, — največ na difteritis.

Politični razgled.

Notranje dežele.

Ogerska deakovska stranka je imela v nedeljo konferenco, v kateri je bila predložena osnova o indemiteti finančnega ministrovanja dozday; — dalje se je govorilo o reformi politične uprave v deželi, a minister Bitto je dejal, da je treba več let, da se to vprašanje preštudira, predno ga je mogoče praktično izvesti.

Vnanje države.

Iz **Srbije** prihaja čudno iznenadenje — zopet novo ministerstvo. Marinović je padel in sestavljeno je sledeče ministerstvo: Cumić, predsednik in notranje; Piročanac, vnanje; Mijatović, finance; Garašanin, komunikacije; Bogičević, pravosodstvo; Protić, za vojno; Novaković nauk. Te vedne menitve ministerstev za deželo gotovo niso dobre.

V **francoski** narodni skupščini se je 3. dec. brala poslanica predsednika republike, maršala Mac-Mahona. On razlaga v svojem pisanji do narodnih zastopnikov, da je njegov nalog mir utrditi, red vzdržati in reorganizacijo zvršiti, v čemer si je njegova vlada vse prizadela. Z vsemi sosedi živi Francoska v mirnih in prijaznih razmerah. Poslanica dalje omenja dobre létine. Nadalje pravi: „jaz nijsem vlade prevzel, da bi prizadevanji katere koli stranke pomagal, in jaz družega ne dosezam, nego družbinsko obrambo in narodno okrepčanje, velikost in blagost Francoske imamo edino pred očmi. S postavo 20. novembra 1873 ste mi izročili eksekutivno oblast za sedem let; na tem mestu hom neupogljiv stal do zadnjega dne“.

Bismark je vedno srdit. V seji 4. decembra je klerikalce obdolžil, da so krivi, da ga je Kulman napal. Ti so kričali „pfui“ in nastal je buren prizor mej Bismarkom in centrom. Windhorst je Bismarku očital, da ščuje stranko na stranko, Bismark je pa kazal na ščuvanja ultramontanskega novinarstva.

Amerikanski državni dolg se je meseca novembra za 123.000 dolarjev pomanjšal, v državni zakladnici pak je bilo 30. nov, 83.043.000 dol. v zlatu in 16.699.000 dolarjev v papirji.

Iz državnega zbora.

Omenjali smo uže one dni da bode sigurno prineslo posvetovanje o državnem proračunu ali budgetu za leto 1875 važneje politične izjave. Res se nijsmo motili. V sredo se je budgetna debata začela in uže so trije opozicijski govorniki vlado in sedanji sistem v ostro kritiko vzeli. Prvi ki je besedo poprijel je bil poslanec slovenskih kmetskih okrajev Ptuj-Ljutomer, g. Herman, in izvrstno govoril, kar se tiče politične kritike, le to obžalujemo, da je pretiraval in tako sam svoj govor oškodoval s tem, da je svoj klerikalizem vmes vlekel in „cerkev“ naprej porival kjer treba nij bilo. Rekel je mej družim:

„V Avstriji, pravijo, se drže politike, ki je z vso naravo Avstrije v protivji, politike brez tal, brez moči, brez cilja, brez bodočnosti. Avstrija, pravijo, je širno podlogo pravice povsod zapustila, kajti to nij avstrijska politika, katera... kmetski stan politično prikrajšuje in razgrajajočemu omahljivemu kapitalu izročuje, katera kraljestva in dežele, te prve uvete in prave podpore državine, prezira, katera večino ljudstva v umeteljno manjšino spreminja, ter večini prisili voljo manjšine, katera sme delati kar hoče. To nij več staro-avstrijska država, ki se je vulgarnemu liberalizmu zapisala, o katerem pravijo: kralje le tako dolgo trpi, dokler njegovo voljo storé, kateri se bolj na judovstvo opira in se več nanj ozira, nego na mrklo mrmranje svojih ljudstev, kateri se je uvel po onem pripotnem državniku, ki je s tem hotel po-

litične namene proti oni zemlji dožele, ki nam je udarila teške rane. Politika vladina je politika tacega človeka, ki sam prav ne ve, kaj hoče, in ki se da gnati ne misleč kam.

„Vojska vseh proti vsem, splošno nezadovoljstvo, kaj pomenjata drugega, nego pomanjkanje nepristranosti v postavodajanji in upravi, zraven tega splošna podrtost na vsem materijalnem polji, gospodarstveni razcvet s svojim naglim razsipom in uničenjem tisočeri ljudij. Te prikazni so tukaj, so plodovi nenaturnega večletnega vladnega sistema, ki na tleh one ustave rasto, katera na Dunaji tako dopada, da jo vsacemu silijo, katerega na ulicah srečajo. Ali kaj je vlada storila, da bi se Čehom približala? Ali bi ne bilo enkrat draženja dovolj? Za narode je pač majhena tolažba na ustavnem potu poginiti. Več je bilo v politiki fundamentalnih člankov smisla in npravnosti, nego v tej politiki Štefanovega turna, ki dalje ne vidi.“

Govornik govori potem za prednosti deželne avtonomije in za cerkev, katera misli, da je preganjevana in pravi: da stvari nijso uže hujše postale, nij zasluga državne uprave, nego je le pripisavati taktu prebivalstva. Ali nij tajiti, da zlo vedno večje postaje in demoralizacija blazno okolo sebe sega“.

Moravski Nemeec Auspitz je skušal pobijati dr. Vošnjakove terjatve slovanskih šol in je dejal: „Jaz menim, da gospodje, ki terjajo slovanskih srednjih šol, zamenjujejo preveč cilj in sredstvo. A šola nij namen sam zase, nego sredstvo s katerim se ljudstvo do višje omike pripravi.“

Dr. Meznik mu je izvrstno odgovoril: „Mi Slovani smo polnoletni in ne potrebujemo nič jerobskega vodstva, torej vsi dobri sveti o sredstvih in ciljih nič ne pomagajo. Narodnost se more z državnega stališča tako obravnavati kakor vera: naj se pusti vsacemu po svoje zveličanim biti, potem je mir mej konfesionalnimi društvi. Naj se pusti vsaki narodnosti na podlagi svojega

materinega jezika izobražati se, naj se pusti na narodnostnem kakor na religioznem polji dobrohotno toleranco vladati in narodnostno vprašanje je rešeno.“

„Ko se je prej govorilo, da nam je vojna od leta 1866 finančno škodovala, vpraša dr. Meznik, ali niso ravno Slovani vedno rekli, da Avstrija nema na Nemškem ničesa iskati. Ko bi se bilo nje poslušalo, ne bilo bi one vojne. — Deficit še ne bode izginil, nego se bode posebno leta 1877, ko bode trebalo novo nagodbo z Ogersko delati, pokazal, ker s to sosedno državo zmirrom slabe finančne pogodbe delamo. „Neovržna resnica je, da ima propadajoča materijalna blagost ljudstva uzrok v napačni politiki. Da zdanja vladna sistema ne more škode popraviti, ki je narejena na vseh oblastjih gospodarstvenega življenja, to je jasno. Kajti politična sistema, katera mora vso svojo delavnost na to obračati, da sebe utrjuje, kivse delo na to porabi, da bi svoje gospodstvo osigurala, — ne more se za gospodarstvene interese brigati. To more le vladna sistema, katera bi bila od vseh narodov podpirana. Sistema, ki umeteljno gospodstvo manjšine nad večino narodov utrditi hoče, rabi vedno novih sredstev, da nezadovoljne kroti. Torej se ne bo pomagalo pri odpravljenji gospodarstvenih škod, ako se stvar od druge strani ne prime. Pomoč je le ako naša politika drugi pot nastopi in sicer oni pot, ki ga je Nj. vel. cesar zaznamoval s svojim geslom: viribus unitis.“

Govor slovenskega poslanca dr. Vošnjaka

v državnem zboru 3. decembra 1874.

(Po stenografskem zapisniku.)

Gospoda! Posvetovanje in sklepanje o državnem gospodarstvu pozivlje samo po sebi h kritiki vladne sisteme, vladnih namer, in pripomočkov, ki vladi rabijo; to tem bolj ker je ta sistema v neutajljivi zvezi s narodno-gospodarstveno krizo, katera na vse kroge tišči.

Dovoljujoči mi vladi sredstva za vladanje, imamo pravico in dolžnost vprašati, ali ona sebi izročeno oblast tako rabi, da se država krepcá, ljudstveno blagostanje vzvišuje in večina narodov in dežel avstrijskih s tem vladanjem zadovoljuje.

Ker je uže več govornikov od te (desne) strani zbornice politično in gospodarstveno delavnost vlade osvetilo, ostaje mi le še delavnost pojasniti, katero vlada razvija v narodnem obziru nasproti slovanski narodnosti, ker ta delavnost po mojem mnenji nij koristna niti za prospoševanje avstrijskega domoljubja, niti nij v skladu z tolikanj slavljenimi državnimi osnovnimi postavami.

Ako uže sistema strogega državnega centralizma nahaja pri večini avstrijskih narodov in dežel ostro protivnost, ker se ne daje zediniti s posebno sestavo te države in njenimi potrebami, — vzporeja se pri Slovanih še drug predmet vznemirjenja, in to so izrečno nemškovalne namere, katere vlada izkazuje nasproti slovanski narodnosti pri vsaki priliki.

Odkar je minister Schmerling s famoznim volilnim redom od 26. februarja l. 1861 za deželne zборе pokazal, kako se na podlogi interesnega zastopstva manjšine v večine prestrojajo, vleče se skozi celo delavnost vseh centralističnih ministerstev kakor rudeča nit neko prizadevanje, Slovane celo v onih deželah kjer imajo naravno večino prebivalstva, v manjšino spraviti, slovansko narodnost in slovanski jezik odrivati, sploh poskušati iz Slovanov narediti Nemce.

Tudi zdanje ministerstvo hodi po teh za Avstrijo osodnih potih.

V šoli in uradu, povsod kjer imajo vlada in njeni organi odločilen in merodajen vpliv, upotreblja se ta vpliv v smislu slovanski narodnosti protivnem.

Kar se nas Slovencev tiče, smo svoje pravične pritožbe ne samo v deželnih zborih, v katere naš narod svoje zastopnike pošilja, nego i v tej visoki zbornici večkrat po resnici razložili. A naša pričakovanja, da

bode vlada te pritožbe uslišala in pomagala, do denes se niso izpolnila, naprotiv nam kaže cela vrsta vladnih naredb in dejanj njenih organov, da vlada meni, da more nam Slovanom nasproti nezmeniti se za načelo enake pravice za vse.

Da pa se mi ne bode očitalo, da le v splošnosti obtožujem, a faktičnega dokaza resnice ne podajem, hočem iz obilice materiala, ki je pred menoj, nekatere kričeče izglede za podstavljenje svoje trditve navesti.

Šola in časopisje sta ona dva faktorja, ki imata na izobraževanje in razvijanje vsacega naroda odločilen vpliv. In baš na teh dveh oblastjih nam vlada najhujše prizadeva. Da si je nas Slovencev, ki od Drave do adrijanskega morja v kompaktni celoti prebivamo, nad eden milijon, nemamo niti jedne srednje šole s slovenskim učnim jezikom, akoprem je na tem širnem ozemlju cela vrsta srednjih šol vzdrževanih od države.

Taisti naučni minister, ki je pred nekaj leti obljubil na to delovati, da se bodo na graškem vsenčilišči tri učne stolice s slovenskim učnim jezikom za praktično-juridčne stroke ustanovile, isti naučni minister je še ono malo koncesijo, ki jo je njegov prednik v službi z ustanovljenjem paralelnih razredov s slovenskim učnim jezikom na ljubljanski srednji šoli narediti izvolil, opovreči poskusil, da celo, on hodi še dalje in hoče tudi še na naše ljudske šole sekiro položiti.

Po učnem načrtu za slovenske ljudske šole, kateri je bil letos deželni učiteljski konferenci v Gradci od strani ministerstva na odobravanje predložen, ima biti namen ljudskih šol naučenje nemškega jezika, kar je popolno krivo razumljenje namena ljudskih šol. Tako bi šola imela postati samo zavod, v katerem se dresira nemški jezik, ne da bi bila izobraževališče.

Ker uprav o gospodu naučnem ministru govorim, ne morem nekaterih opomb o oddajenji učiteljskih službenih mest zamol-

čati, da si vem, da spada to v področje eksekutive. Čudno je namreč, da gospod naučni minister pri podeljevanji učiteljskih služeb na srednjih šolah v deželah, kjer Slovenci prebivajo, nobenega obzira ne jemlje na znanje slovenskega jezika, da si je vendar večina učencev posebno v prvih letnikih srednjega učilišča, le celo nepopolno zmožna nemškega jezika, torej bi bilo za dosego učnega namena gotovo znanje slovenskega jezika za učitelja nujno potrebno.

A nij čisto nobenega pomanjkanja tacihi učilnih močij, za to se mora kot vzrok tega ministerskega postopanja zopet le znana germanizatorična namera ministerstva iskati.

Od ljudske šole se obračam k novinarstvu, in tu so zopet žalostne izkušnje, katere mora imeti narodno novinarstvo, odkar se je objektivno postopanje uvelo. Zdaj namreč zadostuje izrek objektivnega postopanja za konfiskacijo na podlogi kacega koli paragrafa kazenskega zakonika; največkrat se jemlje paragraf o zločinih in prestopkih proti javnemu redu. Časopis je in ostane konfisciran in vsak ugovor je za zdaj brezuspešen ostal. Konfiskacija se namreč od deželnega kot tiskovnega sodišča potrjuje, obravnavanje ob ugovoru se vrši pri istem tiskovnem sodišči, in tako nij misliti, da bode ena in ista oblast enkrat izgovorjeno sodbo ovrgla. Nadaljni priziv na višje inštanice je pač dovoljen, ali za provincijalne časopise neprimerno drag, in je kakor dosedanje izkušnje posebno čeških listov dokazujejo, tudi zmirom brez vspeha ostal.

A celò to objektivno postopanje, ki vsako pravo tiskovno svobodo nemo-gočo dela, celò to se zdi nekaterim vladnim organom premalo ostro. Tako je v novejšem času v Ljubljani zgodil se eklatanten slučaj, ki naše zdanje tiskovne razmere tako jarko in rezko osvetljuje, da se ne morem vzdržati, ka ga ne bi vam razložil.

Bil je namreč početkom novembra tam naroden list konfisciran, — kar nij nič ne-navadnega —; deželno kot tiskovno sodišče je potrdilo to konfiskacijo in objektivno postopanje; državni pravdnik pak se nij s tem

zadovolil, nego je tožil urednika tega lista zaradi zanemarjenja uredniške dolžnosti. Posamezni sodec res urednika pred-se pokliče in ga obsodi kratkim pótom, ne da bi bil ta tiskovni pregrešek kedaj pred porotnike prišel, na 300 gld., izgube kavicje in osemdnevni zapor. Zdaj, gospoda moja, vprašam, ali je tiskovni zakon, kateri tiskovne pregreške odkazuje porotnim sodiščem, pri nas še pravno veljaven, ali so slovenski časopisi brezpravno vsaki samovolji izročeni?

Gotovo je to nevarno stanje, ako se v enem delu prebivalstva čut razširjati začenja, da pravica nij gotova, da pred pravico nijsmo vsi enaki; ako ljudstvo začenja dvomiti, da-li ima res postava za vse enako veljavo. Iz tega lahko oni pesimizem in ona apatija nasproti državi in državnim zavodom izvira, katera sta za domoljubje najbolj škodljiva in imata za državno bitje najopasnejše nasledke.

A ne samo v oblasti šole in novinarstva, nego povsod v javnem življenji, kjer je vladi kakov god vpliv odprt, upotrebljuje se ta vpliv v smislu, ki je slovanski narodnosti protiven, da si se mi Slovani moremo glede svoje požrtvovalnosti in svojega patriotizma z vsacim družim avstrijskim narodom meriti.

Jaz sem uže v teku te sesije imel priliko na njegovo ekscelenco gosp. ministra notranjih stvari interpelacijo staviti zavoljo neke naredbe vsled katere je bilo uvedeno slovenskega jezika v knjige župniških matice prepovedano. Na podlogi te naredbe je bil nek župnik, ki je matične knjige slovensko vodil na 100 gld., globe in plačanje preiskovalnih stroškov obsojen. Na to interpelacijo od strani ministra notranjih stvari še zmirom nij odgovora.

Ali celo pri c. kr. davkarstvih, katerim bi bilo pač vse eno, ali davkovske denarje na podlogi nemške ali slovenske pobotnice sprejemajo ali oddajajo, celo tu slovenskim strankam, ki nemškega ne znajo, delajo take sitnosti in zapreke, da ostro grajo zaslužijo.

Tako si je dovolil davkarsk uradnik na vlogo, izročeno v slovenskem jeziku, odgovoriti tako, da je besedo „liquidirt“ v tacem smislu poslovenjeno na vlogo napisal, v kakoršnem se rabi beseda v študentovskih krogih.

Stoprv te dni mi je bilo iz mojega volilnega okraja poročeno, da je davkarsk kontrolor v čisto slovenskem okraji osorno ustavljal se, od župana slovensko pobotnico sprejeti, in tacih slučajev bi dosti navedel.

Vlado se res ne more za prestopke vsacega njenih organov odgovorno delati. Ali taki dogodki karakterizirajo duh, ki vlada v nekaterih uradniških krogih, kateri mislijo, da se s tem pri višjih prikupijo, če proti slovenskeji narodnosti sovražno postopajo.

In ta nazor nij brez bistvene podloge, ako se beró različna imenovanja in avanziranja, ki sum budé, da je nespoštovanje slovenske narodnosti kot posebnega ozira vredna kvalifikacija tu in tam odločilna.

Prigodili so se eklatantni slučajji predstavljena uradnikov „iz službenih ozirov“, pri katerih se pa mora misliti, da so bili vsi drugi oziri bolj merodajni, nego službeni. Tako je bilo na primer od nj. e. trgovinskega ministra kratko po sklepu državnega zbora letošnjo spomlad osem poštnih in telegrafskih uradnikov, ki so bili slovenskega jezika zmožni, prestavljenih iz Ljubljane na vse kraje monarhije, omenim le Suczava, Črnovice, Oderberg itd., in na njih mesto so bili uradniki iz Dunaja poklicani, ki so samo nemškega jezika zmožni. Kakor se je tačas obče govorilo in se od nobene strani nij resno tajilo, vršila so se ona prestavljenja vsled denunciacij, vsled popolne proskripcijske liste uradnikov, ki se je pod bivšim kranjskim deželnim načelnikom naredila, in ki je imela nad 100 imen tacih uradnikov zaznamovanih, kateri so bili na sumu, da nijso dovolj sovražno proti slovenski narodnosti postopali. (Klici na desni: čujte! čujte!)

Se eno drugo dejanje trgovinskega ministra moram tu navesti, ki tudi eklatantno označuje duh, ki v vladnih krogih vlada nasproti slovenski narodnosti, in to je pred kratkim izvršeno razpuščenje ljubljanske trgovinske in obrtnijske zbornice. Po statutu, ki je za to zbornico še zmirom veljaven, ima se zbornica tako ponavljati, da vsaka tri leta pol udov izstopi. Gospod trgovinski minister se pa tega nij držal, nego je kratkim potom zbornico razpustil, tako, da je vidno, ka pri razpuščenju nijso odločevali, narodno-gospodarski, nego zopet le neki narodno-politični obziri.

Gospoda moja! Ko se gospodarstvena kriza razteza na vse dele države in vse kroge prebivalstva, v trenutji občnega pritiskanja in bede, kjer državljani svoje moči na najskrajnejši način napenjati morajo, da visocim terjatvam države, kar se davkovskih bremen in vojske tiče zadostujejo, v tem trenutku se vladi primerno zdi, vznemirjati in žaliti posamezne narode z nespoštovanjem njih narodnih pravic, ki so jim celo v državnih osnovnih postavah garantirane, ter tako k splošnim kalamitetam še poseben uzrok nezadovoljstva privedati.

Visoka vlada naj bi, da si izhaja le iz ene stranke, vendar nikar povsod svojega strankarskega stališča ne kazala; naj bi pomislila, da je v prvi vrsti avstrijska vlada, da prebivajo v Avstriji poleg ustavo-vercev še mnogi drugačermisleči, in poleg Nemcev še neko število Slovanov, in da ti zadnji celo činijo večino prebivalstva. (Bravo! na desni.)

Lehka, vesela vojna z narodnostmi, ta dedščina necih birokratskih reminiscenc, gotovo ne služi niti za okrepčanje države, niti za zadovoljenje narodov, in zadržuje celo v mnogih obzirih gospodarstveni prospah.

Dokler se mora namreč kak narod za najnaravnejšo svojih pravic, za pravico svojega materinega jezika boriti, dokler načelo enake pravice za vse ne prodre in do polne veljave ne pride, je prospesno delovanje, skupna vzajemnost vseh

močij k zajednemu cilju državne blagosti nenaravno zadržavana. Gospodarstvene krize pak dobivajo pod vtisom tega nezadovoljstva, nezaupanja, katero gojiti ima velik del prebivalstva proti vladi in njenim tendencam polno uzrokov, strahovite oblike; kakor imamo uprav pri nas v Avstriji žalostno priliko videti v načinu, kateri celotno nacionalno premoženje tako strašno oškodava.

To sem menil, da moram povedati, da se ne bode sklepalo, ako preidemo v specialno debato, ka bi sedanji sistem imeli za sposoben, državo okrepčati, ljudstveno blagostanje vzvišiti in večino narodov in dežel v Avstriji zadovoljiti. (Pritrjevanje na desni.)

Razne stvari.

* (Črez 20 ljudij ostrupeno.) V francoskej vasi Sars-Poteries se je bilo zbralo k pogrebu necega krojaškega mojstra mnogo ljudij. Pri tej priliki je prodajala neka žena kolačke, katerih je množica mnogo nakupila. Komaj so ljudje te kolače pokusili, uže so čutili velike bolečine v želodci, kot je to slučajno pri arzeniku. Dve osobi ste umrli, 20 jih je pak pri življenju ostalo. Žena, ki je prodajala kolače, nij vedela, da so strupeni. Morala je povedati, kje je nakupila reči za kolače.

* (V Rumuniji) so kmetje vstavili železniški vlak in s klicem: mi ne maramo železnice, nesrečni smo uže dovolj, ustrelili tri popotnike, mašinista, in druge teško ranili. Bili so večjidel vozniki, ki so z novo železnico zaslužek izgubili. — To se ve, da bodo zdaj ostro kaznovani.

Tržne cene.

V Ljubljani 9. decembra 1874.

Pšenica 4 gld. 90 kr.; — rež 3 gld. 50 kr.; — ječmen 3 gld. 10 kr.; — oves 2 gld. — kr.; — ajda 3 gld. — kr.; — prosó 3 gld. — kr.; — koruza 3 gld. 50 kr.; krompir 2 gld. 40 kr.; — fižol 5 gld. 60 kr.; masla funt — gld. 53 kr.; — mast — gld. 46 kr.; — špeh frišen — gld. 32 kr.; — špeh povojen — gld. 42 kr.; jajce po 4 kr.; — mleka bokal 10 kr.; govodnine funt 29 kr.; — teletnine funt 26 kr.; svinsko meso, funt 28 kr. — sena cent 1 gld. 30 kr.; — slame cent — gld. 95 kr.; — drva trda 6 gld. 80 kr.; — mehka 5 gld. — kr.

Loterijne srečke.

V Trstu 6. dec.: 18. 9. 77. 64. 20.